

Xè 1, 206; de nou 1, 238). També ho tinc molt sentit de gent popular a les comarques valencianes, fins entre els xurros, com a intr.: «por allí *traféga* mucha gente» Olocau del Rei (1961); i es pot tornar tr. amb compl. de la terra transitada: «ho sé bé, perquè tinc tot el terme molt *trafegát*» és una frase que vaig sentir a molts pobles (la vaig anotar a Otos, 1962); en particular s'aplica a líquids, com vins etc.: «--- ambuts y carabacins, destinats a colar y *trafegar* aquells de un punt o veixell a un atre», MGadea (T. del Xè 1, 396).

També és viu i popular a Mall., aquí amb el sentit de 'feinejar, fer feina, atrafegar-se', com a intr.; un «amò» pagès, que ha portat un present als senyors, no trobant-hi més que la minyona que endreça, els espera: «L'AMO EN PAU: --- Idò seurem. / TONINA: --- Jo així mateix faré via: / m'heu trobada que *trafeg* (es-polsant). AMO: I per Ciutat què ---?», BartFerrà (IdOr 1, 91); «Va i ve, fent mil correus: / la campaneta el comanda / i el fa estar sempre de peus; / i així en l'obeir *trafega* / posant en Déu sos afanyos / ---», B. Guasp (IdOr ix, 84). En el Princ., se sent poc en el parlar de la gent, fora de la de mar, que diu, en particular, com a transitiu, *trafegá les talles*, parlant de grans politges, com *talles*, quan en la maniobra de les cordes, dues d'elles s'han ajuntat de tal manera que entrebancarien el maneig de tot plegat —ja són a *besar-se*—, i cal separar-les desplaçant tot el conjunt (StPolM, 1929).

Salta a la vista que *tràfec* no és més que un derivat postverbal de *trafegar*. Recordem l'excel·lent definició del DFa.: «acció de *trafegar*; afer que causa un enrenou o trasbals, en què cal esmerçar una activitat diligent, que dóna maldecaps i neguits»; i l'aplicació familiar, secundària: «dit de la persona inquieta que vol intervenir en tot, que no sap estar-se sense fer una cosa o altra» (*aquesta mossa és un tràfec*).

En l'acc. merament comercial ha quedat ara la forma italianada *tráfic*: «el bell Portol de Mar, aterrat en aterrar-se les muralles, que ja engolia difícilment el *tráfic* del Port», Coromines (*La Rambla*, O. C., 576a33); mentre que subsisteix *tráfec* en sentits més generals, figurats o abstractes: «morta de cansament i de calor --- la Madalena --- va desrecordar-se la camisa i --- va dormir; mentre es deixondia --- una empenta féu cedir la balda de la porta, i aparegué en el llinzar un carll jovenès --- que reia cínicament al veure el gest de la noia espitregada, en el *tráfec* d'escondir endebedes la mòrbida exuberància que al ferest minyó li encenia els ulls. —Ja m'ho pensava que eres dona», id. (*Silèn* xvii, O. C., 91a2). Com a eufemisme per als embolics intersexuals (amistancaments durables o no), aplicat més sovint als dels homes (cf. infra *trafegot*), però també de les dones: «tants embolics en aquest Bna.; aquesta del costat --- ho sé per la sogra --- té un cert *tráfec*. —Vet aquí, ja volia dir jo!», Robert (Robert *Barcelonines*, 81.2f.).

Però antigament s'usava *tráfec* per a tot, i particularment en el sentit comercial: «nos --- patroni lembutorum ['dels llauts'] de *tráfach*, omnes de Coquolibero» (Cotlliure, *InvLC*, D-289, s. v. *lembut* i *trafe-*

gar); «lletres del Rey de França als cònsols, demanant societat de galeres per lo *tráfec* de Levant, com fan los venetians», doc. barceloní de 1601, però que en reproduceix més o menys fidelment un de 1463 (Moliné, *Consolat de Mar*, p. 327). També translaticiament 'bellugueig, remor': «en casa de son pare havia gran *tráfec* i brogit de campanya», StVicentF (III, 64.31). Veg. així mateix infra els derivats *trafeguèria*, *trafequejar*, i el mal aclarit *entrafegar* (n. 3). És clar que *tráfec* és un derivat postverbal a la manera antiga tal com *ròssec* de *ROSSEGAR*, com *càvec*, o com hem vist que *RAFEGA*/(*refega*) s'extragué de *refregar*.¹

Trafegar té important i nombrosa parentela en les altres llengües romàniques del Sud. En llengua d'oc no tinc notícia antiga del verb, sens dubte casualment, però n'hi ha de ben antiga dels seus evidents derivats, ja en els trobadors més clàssics, com Peire Cardenal: «aras es vengut de Fransa / --- / qu'om fassa major, / d'un gran *trafegador* / ---»; 'intrigant', o *trafeguièr*: «--- tuç cominalment / em *trafeger* i moys» N'At de Mons ('traficaires' o ja 'enganyadors'); i del postverbal *trafec*: és clar que aquí segons el sistema fonètic occità, ja no hi cabia més que l'accentuació oxítona: «per cui guerras e masan / seran - e plaí, e *trafec*», Raimon de la Tor, i en la forma al·lomosinada *trafey* segons Peire Cardenal (Rayn. v, 396).

El portuguès presenta el mot amb la forma completa del prefix *tras-* (TRANS-) sense assimilació de la *-s*: «*trasfegar*: trasfundir, passar, v. g. *trasfegar* o *vinho* ou *azeite* de huns vasos para outros, talvez para os limpar das borras e fezes» (Moraes): acc. collitera i alimentària que també hem vist en els valencians i que abunda en cast.; però també n'hi tenim d'altres de més abstractes o mercantils, a la manera de les llengües de llevant: en termes ben generals en el clàssic antic Sá de Miranda (princ. S. XVI): «fazemos tal guerra á natureza, com contínuo *trasfegar*, hora revolviendo o mar, hora revolviendo a terra»; però també, com entre nosaltres: «lidar, negociar a vida, comerciar»: *trasfegavão* com suas *mercadorias*, en doc. del Porto, de 1436; *trasfegar as vidas* «fazer valer as suas fazendas, que são os esteios e arrimo das vidas dos homens», en un altre de 1439 (Viterbo); «o demonio, quando não sai com sua tentação, nos *trasfega* de uma virtude para outra, e da devoção d'este Santo para a d'aquell' outro», en Arraes (fi S. XVI); «esta terra --- é ja toda revolta, e mil vezes foi ja *trasfegada*», en Azurara (fi S. XV); i amb una acc. ben vagament generalitzada ja en el testimoni més antic de què tinc notícia, d'un gloss. port. del S. XIV, on tradueix el ll. *releo* 'jo eixugo, jo esborro' (*RPhilCal*. VI, 93, § 2442).

Altrament no manca en la llengua de Ponent la variant assimilada *trafegar*, donada per a Portugal com a menys freqüent; però és la que domina a Galícia, on és ben viu el derivat postverbal (aquí, crec, accentuat més trivialment en la *e*) amb el sentit de «tráfago, jaleo, labor atareada»: «olhando dende longe o *trafego* dos peons», «non era home para 'queles *trafegos*», «no *trafego* de cortar ---» (Castelao, 147.20, 238.2, 55.26, 53.1, de l'Esc. Dón.).